

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ВИКОНКОМУ КРИВОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

КОДЕКС

екологічної поведінки
мешканців міста
Кривого Рогу

2019 рік

За даними Global Footprint Network – міжнародної організації, яка здійснює моніторинг за використанням природних багатств нашої планети, на 29 липня 2019 року (День екологічного боргу «Earth Overshoot Day») людство спожило й використало всі природні засоби, які екосистеми нашої планети здатні відновити протягом року.

Однак у кожній країні свій резерв біоемності, а стиль і манери поведінки споживання ресурсів дуже відрізняються. У зв'язку з цим вчені підраховують дати у країнах, де День екологічного боргу настає на початку року, коли досить високі темпи споживання природних ресурсів при відносно низькій їх здатності до самовідновлення.

Такі дати наптовхують на думки, як зробити так, щоб зменшити вплив кожного з нас на планету. Адже від наших щоденних дій залежить майбутнє нашої планети.

Зменшіть свій вплив на нашу планету.

Навіть маленькі зміни у наших щоденних звичках не залишаться непоміченими природою. Спосіб, у який ми використовуємо ресурси планети, визначає наш екологічний слід. Кожна людина має зробити свій внесок у захист довкілля. Кожен може стати захисником природи, якщо розпочати тут і зараз.

ЗМІСТ

❖ ВСТУП	5
❖ ВОДА ДОРОЖЧЕ ЗА ЗОЛОТО?	6
❖ ЩО НЕ ТАК З ВИКИДАМИ CO ₂	7
♦ Економ енергію розумно	8
♦ Заощаджуємо тепло і газ	10
♦ Ліс - наше багатство, і не допустити його знищення вогнем - нам по силах	11
♦ Одне кільце дерева: рік щоб вирости, секунда, щоб знищити	13
♦ «Зелені» поради до новорічних свят	15
♦ Коли ви подорожуєте	16
❖ ЩО РОБИТИ ЗІ СМІТТЯМ, ЩОБ ДОПОМОГТИ ПЛАНЕТІ?	18
❖ ЗМЕНШЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН	22
❖ В МАГАЗИНІ	23
❖ У САДУ ТА НА ГОРОДІ	25
❖ ЗРОБІТЬ ОФІС «ЗЕЛЕНИМ»	26
❖ ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ У ПАРКАХ, СКВЕРАХ	28
❖ ВМИКАЙ ЕКОМИСЛЕННЯ!	30

ВСТУП

Природа – це сукупність природних умов існування людини і суспільства, в якому він живе. Повітря, вода, тварини, рослини, ґрунт, корисні копалини підтримують життя на планеті, без них неможливе повноцінне існування людини на Землі. Це неопіненний скарб для людства. Все існує в цілковитій гармонії. Проте, на жаль, багато людей не цінують природу і готові знищувати її заради особистого комфорту, грошей та інших цілей. Тому, головним завданням людини перед природою є її охорона та захист від самої себе.

Проблема забруднення навколишнього середовища виникла через те, що багато людей просто не відчувають відповідальності, яка на них лежить. Вони вважають, що одна людина нічого не вирішує і вони ніяк не впливають на довкілля. Насправді ж, ще як впливають!

Треба визнати, що наші вчинки багато чого вирішують. І перш ніж починати щось робити треба подумати, як це вплине на оточуюче середовище. І якщо кожен проаналізує свої дії та зміниться, то наш світ і оточуюче нас середовище стане трішки краще.

Кодекс екологічної поведінки – це збірка щоденних рекомендацій для мешканців міста, які вони можуть використовувати у своєму повсякденному житті. **Основний принцип порад – це може зробити кожен.** Всього дві-три нові звички зроблять наше життя більш якісним з меншим використанням природних ресурсів. Піклуючись про довкілля, ми дбаємо про збереження життя на Землі та здорове майбутнє наступних поколінь.

Ознайомившись з рекомендаціями, які наведені у Кодексі, можете дізнатися, як зменшити вплив на оточуюче нас середовище вдома, в офісі, у подорожі, під час покупок, у саду та на городі тощо. Ці поради будуть корисними як дорослим, так і дітям, яких з дитинства важливо вчити піклуватися про планету.

ВОДА ДОРОЖЧЕ ЗА ЗОЛОТО?

Вода – це надзвичайно цінний ресурс, потрібний для життя. Вчені припускають, що перші поклади води в мантії Землі з'явилися приблизно 2,7 млрд. років тому. Більшість людей просто не замислюються про цінність води і вважають її поновлювальним ресурсом та дивуються, чому виникає проблема дефіциту води, адже води так багато. Дійсно, поверхня всієї планети на 3/4 складається з води (це одна з найпоширеніших речовин, обсяг світового океану приблизно 1,3300 млрд. м³ води). Наявність цього факту дозволяє людям думати ніби запаси прісної води невичерпні. Але, на жаль, це не так. 97% води перебуває в морях і океанах (морська вода непридатна для вживання) і лише 3% становить прісна вода. Проте, варто зауважити, що тільки 1% від усього обсягу доступний людству для використання. За підрахунками вчених, вже через 30 років кількість води, придатної для пиття, зменшиться в два рази. Дефіцит води, без сумніву, буде зростати, якщо не вживати заходів вже зараз. Кожен з нас впливає на стан водних ресурсів простим поворотом крана. З кожною краплею води, взятої з наших річок, на краплю менше залишається у природи.

Економити питну воду особливо важливо, зважаючи на те, що разом з економією матеріальних і енергетичних затрат на її виробництво, бережливе ставлення до найнеобхіднішої рідини є важливим фактором захисту водних ресурсів нашої планети від виснаження та забруднення. Саме тому, ми пропонуємо невеликі поради, які допоможуть економити воду.

- ✚ Встановіть лічильники на воду. Це сприятиме зниженню обсягів споживання питної води.

- ✚ Ремонтуйте сантехніку. Якщо у вас тече кран або труба (навіть якщо візуально здається, що витік зовсім невеликий), то ви за добу можете втратити від 20 до 200 літрів води.

- ✚ При виборі змішувача віддайте перевагу змішувачу-важелю. Він швидше змішує воду, ніж змішувач з двома кранами, а значить використовує менше води.

- ✚ Встановіть бачок унітазу з кнопкою економного зливу. Традиційно зливний бачок пропускає 10-12 літрів води за одне змивання, а економний - 6 літрів. Якщо не бажаєте витрачати гроші на його заміну, опустіть в бачок наповнену водою пластикову ємність. Так ви заощадите до 20 літрів води в день.

✦ Максимально використовуйте сучасну побутову техніку. Ручне прання білизни більш вигратне, аніж за допомогою пральної машини.

✦ Чистячи зуби, вимикайте воду, коли вона вам не потрібна. За одну хвилину з повністю відкритого крана витікає в середньому 15-20 літрів води.

✦ Користуйтеся посудомийною машиною. Вона економить воду і використовує тільки холодну, так зекономите близько 8 тисяч літрів води на рік. Також можна мити посуд, закривши злив пробкою, набравши воду.

✦ Приймайте душ, а не ванну. Таким чином ви зменшите використання води у 5-7 разів. Душова насадка, виконана у вигляді щітки, якою можна митися під час приймання душу, дозволяє економити від 20% споживаної води. Зекономити воду також можна за допомогою використання економічного розсіювача з меншим діаметром отворів.

✦ Не розморожуйте продукти під проточною водою. Перекладіть їх заздалегідь з морозильної камери в холодильник.

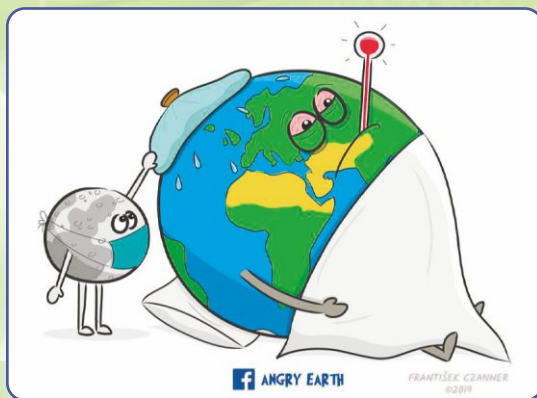
✦ Не мийте овочі та фрукти під проточною водою. Замість цього скористайтесь мискою. Щоб наповнити велику миску, знадобиться до 3 літри води, а при проточному митті похвилини витрачається до 15 літрів води. Воду, що залишилася після миття фруктів і овочів, можна використовувати для поливу кімнатних рослин.

✦ Миття машини за допомогою відра замість шланга значно зменшить витрати води.

Звичайно, спочатку буде складно звикнути до нововведень. Але можна хоча б спробувати. Через деякий час ви зможете переконатися в тому, що економія води – це не просто пусті розмови, а реальна допомога нашій планеті.

ЩО НЕ ТАК З ВИКИДАМИ CO₂?

Парниковий ефект – це підвищення температури поверхні землі через нагрівання нижніх шарів атмосфери скупченням парникових газів. В результаті температура повітря більше, ніж повинна бути, а це призводить до таких незворотних наслідків, як кліматичні зміни і глобальне потепління. Основною причиною виникнення парникового ефекту є надходження великої кількості вуглекислого газу (CO₂) у атмосферу землі, що спричинено використанням викопного палива, збільшенням кількості транспортних засобів, вирубкою лісів, пожежами тощо.

Екологи прогнозують, що повністю нейтралізувати наслідки парникового ефекту не вдасться. Проте наразі, людство може вжити низку заходів, які суттєво пом'якшать кліматичні зміни на планеті, одними з основних є підвищення ефективності споживання енергії, зменшення обсягів використання вуглецевого палива (вугілля, нафти, газу), запобігання лісовим пожежам та відновлення лісів, оскільки ліси – природні поглиначі вуглекислого газу з атмосфери тощо.

Тому, пропонуємо ознайомитися з деякими порадами, які допоможуть у повсякденному житті зменшити негативний вплив людини на кліматичні зміни, що спричиняють урагани, шторми, сильні засухи, аномально спекотне літо, катастрофічні зливи і повені тощо.

Економ енергію розумно

Енергозбереження – це єдиний шлях скорочення темпів використання вичерпних природних ресурсів. Позитивність цього процесу очевидна, адже енергозбереження зменшує споживання енергетичних ресурсів та сприяє зростанню повністю безпечних для життя людини і навколишнього середовища джерел енергії. Економити енергію і при цьому жити комфортно, можна за допомогою зовсім нехитрих і недорогих методів. Тримайте поради!

✚ Вимикайте світло, якщо ніхто не знаходиться у кімнаті.

✚ Використовуйте енергоефективні лампочки. Варто встановити світлодіодні (LED) енергозберігаючі лампочки, які не містять шкідливих речовин. Це заощадить використання викопного палива (вугілля) і сприятиме зниженню викидів CO₂.

✚ Максимально використовуйте природне освітлення.

✚ Змінійте освітлення у відповідності до справ, якими ви займаєтесь. За можливості встановіть світлорегулятори. Якщо в кімнаті занадто яскраве

освітлення, то його можна знизити за допомогою світлорегуляторів, при цьому ще і зберігається електроенергія.

✚ Датчики руху – можливість заощаджувати електроенергію, коли вона не потрібна. У багатоквартирних будинках їх варто встановити у коридорах, під'їзді, на сходах та інших місцях спільного користування. У приватному будинку – біля дверей та на подвір'ї.

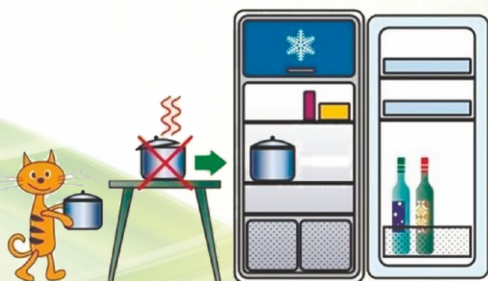
✚ За можливості використовуйте енергозберігаючі побутові прилади, що мають маркування «А» чи «А+». Холодильник такого класу споживатиме на 30-50% менше електроенергії, ніж пристрій такого ж об'єму марки «В».

✚ Слід вимикати пристрої, якими ніхто не користується. А ще краще – вимикати взагалі штекер з розетки. Це не лише дозволить заощадити електроенергію, але й вбереже пристрої від впливу можливих перепадів електроенергії. Можна також встановити автоматичні вимикачі.

✚ Від'єднуйте від електромережі зарядні пристрої. Наприклад, зарядки для мобільних телефонів споживають близько 5Вт, а в «холостому режимі» (якщо телефон заряджено або відключено) – близько 300 мВт.

✚ Холодильник та морозильник варто тримати в чистоті, без льоду та снігу, регулярно розморожуйте ці прилади. Треба стежити за тим, щоб дверцята були щільно закритими.

✚ Охолоджуйте їжу перед тим, як поставити її в холодильник. По-перше, гаряча каструля змусить холодильник працювати інтенсивніше, а по-друге, вона нагріє інші продукти і вони можуть зіпсуватися.

✚ Оптимальна температура в холодильнику – від нуля до п'яти градусів тепла. Регулюйте її відповідно до температури на кухні та кількості продуктів.

✚ Прості побутові речі часто зберігають значну кількість газу та

електроенергії. Наприклад, холодильник повинен розташовуватися подалі від плити, нагрівача, колонки чи бойлера, батареї та інших сонячних променів, а сучасні пристрої для приготування їжі, наприклад, мультиварки, дають змогу готувати 2-3 страви одночасно, що зберігає як газ, так і електроенергію.

✚ Використовуйте залишкове тепло електрокомфорок при приготуванні їжі: вимикайте їх трохи раніше, ніж блюдо буде готове.

✚ Користуючись електродуховкою, посудомийною та пральною машиною, намагайтеся, аби вони були повністю завантажені.

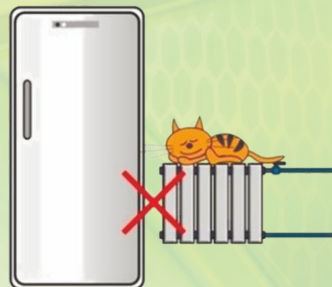
✚ Сушіть речі після прання на свіжому повітрі, а не в сушильній машині.

✚ Користуючись електрочайником, нагрівайте стільки води, скільки вам наразі необхідно.

✚ Регулярно чистіть сковороду. Чим більше на ній нагару, тим довше вона нагрівається.

✚ Регулярно видаляйте накіп, щоб чайник швидше нагрівав воду та споживав менше енергії.

✚ Частіше міняйте мішки для збору пилу в пилососі.

✚ Закривайте посуд кришками, коли куварите. Так ви приготуєте їжу швидше та з найменшими витратами газу чи електроенергії.

✚ У разі використання кондиціонеру коректно вибирайте потужність і його місце встановлення, закривайте вікна і двері при кондиціонуванні, чистіть фільтр, відключайте кондиціонер на ніч.

✚ Встановіть енергозберігаючі вікна, які вбережуть помешкання від потрапляння гарячого повітря влітку та утримуватимуть тепло в квартирі взимку.

✚ Максимально користуйтеся «зеленою» енергією у побуті – купуйте зарядні пристрої або зовнішні світильники на сонячних батареях.

✚ За можливості переведіть свій будинок на відновлювальну енергію – встановіть вітряки і сонячні батареї.

✚ Користуйтеся ліфтом тільки для підйому на верхні поверхи. Якщо Вам треба піднятися на 2-3 поверхи, пройдіться пішки.

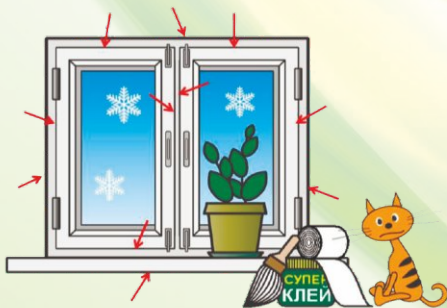
Заощаджуємо тепло і газ

✚ Тепловий лічильник в квартирі, що підключена до центрального опалення, дає змогу відслідкувати скільки тепла ви отримали та платити тільки за цю кількість.

✚ Термостатичний вентиль на радіатор дозволить контролювати температуру в будинку, квартирі чи окремій кімнаті.

✚ Розмір опалювального приладу повинен відповідати розміру приміщення, що опалюється і його слід вимікати, якщо нікого немає в будинку.

✚ Система «тепла підлога» – спосіб підвести тепло саме туди, де воно найбільше потрібно. Наприклад, під робочий стіл або на ділянку підлоги, де ходять мешканці.

БЕРЕЖІТЬ ТЕТЛО!!!

✚ Перед початком кожного опалювального сезону слід перевіряти систему. Варто усунути повітряні пробки, відремонтувати місця можливого протікання, звертаючи особливу увагу на місця з'єднань частин системи. Це дозволить уникнути проривів під час експлуатації системи у холодний період.

✚ Газову колонку або бойлер, які відпрацювали понад 10 років, варто замінити, бо з часом ці пристрої втрачають ефективність.

✦ Більша частина тепла з будинку втрачається трьома шляхами: через двері та вікна, через дах та через зовнішні стіни. Відповідно, їх слід утеплювати. Найбільш доступний варіант, який може обрати кожен, – утеплити вікна поролоновими смужками, підтягнути дверні петлі та додатково оббити самі двері, задути монтажною піною місця виходу та входу труб з оселі.

✦ Двокамерні та трикамерні енергозберігаючі вікна у кілька разів зменшують втрати тепла.

✦ Необхідно підвищити теплоізоляцію входних дверей, звертаючи увагу на низ, верх та бічні стики між дверима і стіною.

✦ Щільні штори допомагають утримувати тепло в оселі, але заважають надходженню тепла з радіаторів. Слідкуйте, щоб ваші батареї були завжди відкритими.

✦ Уникайте декору на батареях. Тоді батареї гримуть помешкання, а не стіни та меблі. Батарея з гладкою поверхнею підвищує тепловіддачу майже на 10%.

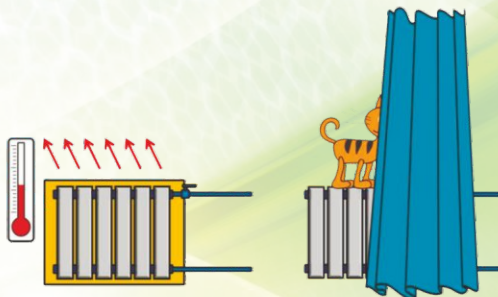
✦ У разі можливості встановіть на батарею регулятор температури, щоб контролювати споживання тепла.

✦ Розмістіть за батареями теплозахисні екрани або фольгу – тепловіддача збільшиться на 20%.

✦ Модернізація системи вентиляції, а саме рекуперація (повернення) тепла, – це реальний спосіб економії.

✦ Товсті килими чи килимове покриття допоможуть утеплити бетонну підлогу.

✦ Коли у квартирі холодно одягайте теплий одяг замість того, щоб використовувати обігрівач. Таким чином, ви зекономите велику кількість електроенергії та заощадите власні кошти.

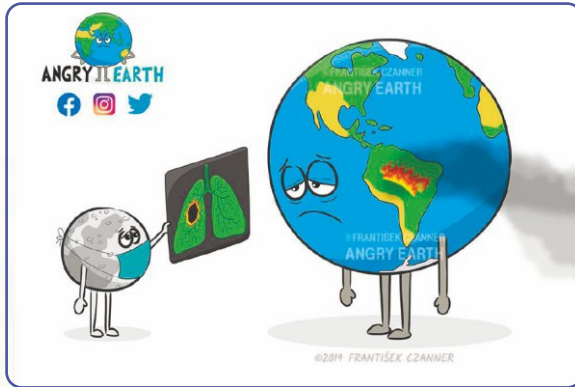

Ліс – наше багатство, і не допустити його знищення вогнем – нам по силах.

Ліси називають «легенями планети», тому що вони переробляють вуглекислий газ на кисень, який так потрібен для життя живих організмів. Окрім того, ліси допомагають подолати такі серйозні проблеми як ерозія ґрунтів, зміна клімату, забруднення води та повітря, й багато інших.

В процесі переробки кисню в організмі він перетворюється на вуглекислий газ, який людина потім видихає. Дерева в свою чергу, потребують саме цей газ, і тому вони поглинають його через пори свого листя. В поєднанні з водою та з допомогою сонячного світла ці два компонента утворюють крохмаль та інші поживні речовини

для рослин. Середнє за розміром дерево за добу може дати таку кількість кисню, якої б вистачило для 4-х людей. 1 гектар лісу здатен поглинути вуглекислий газ, що утворився при диханні 250-ти чоловік. Людина може прожити без їжі тиждень, без води – лічені дні, без повітря – відразу загине. Якби не було рослин, то запас кисню не поповнювався. Все живе перестало б існувати.

Знищення лісу передраїкає нам сумну участь, адже він є джерелом кисню, регулятором вологості і життєдайною скарбницею для Землі. За останні 2-3 тисячоліття людство знищило біля половини лісових масивів. Причиною тому стали необґрунтована вирубка лісу та ряд інших факторів, які призвели до втрати мільйонів гектарів.

Збереження лісових масивів чимало залежить і від кожного з нас. Розуміння

елементарних санітарних норм і обережне, не хижацьке поводження в лісі, допоможе йому легше справитися з нашим впливом на нього і хоча б частково відновитися. Ми не повинні залишатися байдужими до екологічних проблем, так як, це стосується здоров'я кожного з нас.

✚ Перебуваючи в лісі, дотримуйтеся Правил пожежної безпеки. Адже необережне поводження з вогнем може призвести до непоправного лиха – втрати значної кількості лісів!

✚ Не розпалюйте багаття в лісі та лісосмугах, якщо в цьому немає нагальної потреби.

✚ Пам'ятайте: за жодних умов не можна розпалювати багаття під пологом хвойного молодняка, на торф'яних ґрунтах, а також у пожежонебезпечну погоду.

✚ Звертаємо увагу на те, що протягом пожежонебезпечного періоду Правила пожежної безпеки в лісах України забороняють розводити багаття у лісі. Тих, хто їх не дотримується, притягують до адміністративної відповідальності.

✚ Не можна залишати багаття без догляду, залишати місця привалу, не переконавшись, що багаття погашено. Тримайте напоготові засіб пожежогасіння. Ретельно дотримуйтесь правил розведення багать.

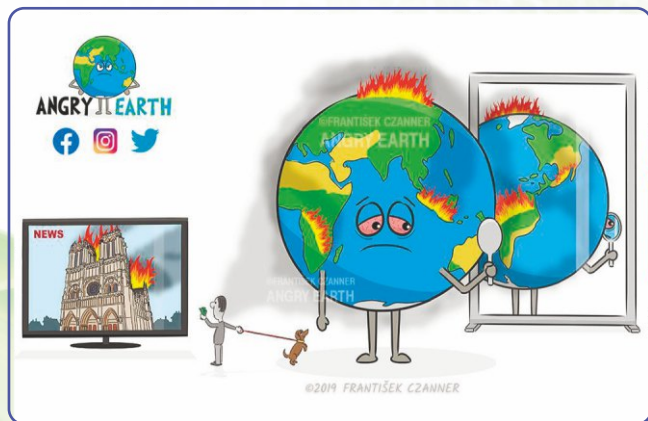
✚ Забороняється кидати палаючі сірники, непогашені недопалки (виробить у себе звичку: не кидати використаний сірник, не переломивши його пальцями, тому що, не загасивши сірника, його не можна зламати).

✚ Не користуйтеся в лісі різними піротехнічними виробами: петардами, бенгальськими вогнями, феєрверками, «повітряними ліхтариками» тощо.

✚ Не смітьте у лісі! Небезпечною може бути і забруднена мастилом, бензином, гасом чи іншою пально-мастильною речовиною ганчірка. А залишена на

сонячній галявині пляшка чи уламок скла, фокусуючи сонячне проміння, здатні спрацювати як запалювальні лінзи. Це досить часто призводить до samozagorannya лісових масивів.

✚ Не їдьте до лісу в автомобілі без вогнегасника. Не можна заправляти палим баки під час роботи двигунів внутрішнього згоряння, а також палити поблизу машин,

що заправляються палим.

Одне кільце дерева: рік щоб вирости, секунда, щоб знищити.

Тільки подумайте про те, як дерева впливають на Ваше життя. Продукти, отримані від дерев, використовуються у нашому повсякденному житті скрізь, починаючи від харчової промисловості, паперових та дерев'яних виробів до ліків, миючих засобів та іншого, що ми не завжди пов'язуємо з зеленими насадженнями.

Окрім забезпечення потреб людства, ще більш важливо те, що дерева є осередком життя і домівкою для більш ніж двох третин видів тварин і рослин, що населяють суходіл нашої Планети.

Таким чином, коли ми знищуємо дерева, проводимо їх вирубку, страждає

ціла екосистема, яка починає змінюватися та занепадати, що призводить до відчутної втрати біорізноманіття та серйозних наслідків для людства.

Ми повинні більш розумно використовувати продукцію з деревини та паперу, щоб уповільнити процес винищення дерев нашої Планети, а також намагатися компенсувати втрати висадженням нових дерев.

Цікаві факти про дерева

- Величезна кількість води випаровується в лісі у спеку, тому він діє як вискоєфективний кондиціонер
- Дерева стримують сильні вітри
- За рік одне дерево виробляє у середньому від 100 до 700 кг кисню (залежно від виду)
- У лісі тепліше протягом ночі, ніж на відкритих просторах. Удень - навпаки
- Ліси України сформовані понад 30 видами деревних порід, найчастіше це сосна, дуб, бук, ялина, береза, вільха, ясен, граб та ялиця

✚ Посадіть дерево і підтримуйте людей, які зберігають і захищають наші ліси. Протягом свого життя дерева поглинають CO₂ та виділяють необхідний для людства кисень, сприяють очищенню повітря. Дерева також забезпечують тінь і скорочують витрати на роботу кондиціонера від 10 до 15%.

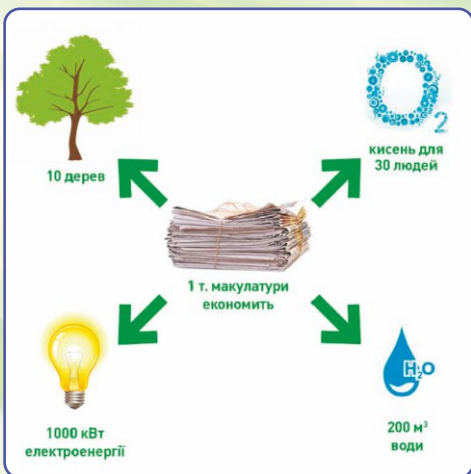
✚ Економте папір: друкуйте з двох сторін, використовуйте чернетки. Економія 25 пачок паперу врятує одне вирубане дерево! Віддавайте перевагу паперу, вибіленому без хлору (з маркуванням PCF) та виробленому з контрольованих насаджень (з маркуванням FSC).

✚ При нагоді оформлюйте підписку на електронні версії газет і журналів. Для виробництва кожної тисячі газет необхідно зрубати ціле дерево.

✚ За можливості розповсюджуйте документи в електронному вигляді.

✚ Якщо це можливо зменшуйте поля, інтервали і шрифт тексту. Скорочення полів з 2,5 см до 1 см приведе до зменшення використання паперу на 8%.

✚ Для виготовлення паперу щороку вирубується 125 мільйонів дерев. А скільки нікому не потрібних рекламних газет і листівок лежать у поштових скриньках і просто на вулицях наших міст. Щоб не переводити папір, можна взяти додому брошурку й відкласти до паперу, а потім – здати на макулатуру.

«Зелені» поради до новорічних свят

✚ Купуйте ялинку у горщику. Прикрасьте її для свята, а потім виставте на балкон або у двір, поки не настане слухна мить для посадки у відкритий ґрунт. Вона буде коптувати дорожчє, але після свят ялинку можна висадити в найближчому парку або сквері, або на Вашій присадибній ділянці чи в саду.

✚ Поцікавайтесь, чи вирощено ялинку в горщику в українських розсадниках. Часто вони імпортуються з-за кордону і тому є породами хвойних дерев, які не зростають в Україні. Згодом вони навряд чи виживуть у наших умовах. Штучна ялинка не є гарною альтернативою. При виробництві штучних ялинок спалюється викопне паливо, крім того, рано чи пізно ялинка вийде з ладу й Вам доведеться купувати нову.

✚ Якщо Ви все ж таки вирішили купити зрубану ялинку, не підтримуйте браконьєрів. Всі офіційно спилані дерева позначаються лісниками за допомогою спеціальної бирки з вигравійованим лазерним штрих-кодом, яка розміщується на нижній частині стовбура ялинки. Зрубані браконьєрами дерева бирки не мають.

✚ Також, як альтернативу для прикрашання житла можна використати не всю ялинку, а ялинові гілки. У цьому випадку Ви одержуєте атрибут Нового року, ялиновий аромат у будинку, а саме дерево залишається живим. Ялинові гілки, зазвичай, є побічним продуктом законних санітарних рубок.

✚ Імпровізуйте! Споруджуйте новорічне дерево з підручних предметів, наряджайте гірляндами кімнатні рослини або прикрасьте ялинку на подвір'ї. Підтримуйте українські традиції. На новорічні свята замість ялинки зробіть дідуха – сніп жита чи пшениці, що символізує добробут, мир та злагоду в родині.

✚ Немає покупця, нема продавця, є соснови ліси! Найпростіший спосіб привітати друзів з Новим роком – відправити листівки в мережі Інтернет, це заощаджує папір і вимагає мінімальних витрат енергії. У крайньому випадку,

відправте новорічні листівки з переробленого паперу або такі, що підтримують якусь шляхетну справу. Утилізуйте їх після свят.

✚ Якщо Ви хочете покататися на лижах або сноуборді у святкові дні, уникайте схилів, вкритих штучним снігом. Вони призводять до дефіциту води в регіоні. Крім того, виробництво снігу вимагає багато енергії.

✚ Даруйте потрібні подарунки зі змістом. Якщо Вам подарували щось непотрібне – не викидайте це. Можливо, знайдеться людина, якій цей подарунок буде до вподоби.

✚ Уникайте подарунків на батарейках. Так як відпрацьовані батарейки потребують спеціальної утилізації.

✚ Не забудьте утилізувати упакування. Зберігайте папір від подарунків, його можна використати повторно.

Не забудьте про наші «зелені» поради!

Коли ви подорожуєте

Незважаючи на те, чи їдете Ви на берез Середземного моря чи подорожуєте незайманими людиною просторами Антарктики, Ваша подорож матиме суттєвий вплив на оточуюче середовище. Під час Вашої подорожі в атмосферу буде виділятися вуглекислий газ, що є причиною парникового ефекту. Тому, перед поїздкою замисліться, а чи дійсно Вам потрібно кудись їхати, та зверніть увагу на те, як саме Ви будете подорожувати.

✚ Запитайте себе, чи можна замість проведення зустрічі просто поговорити по телефону. Якщо Ви їдете у відпустку, розгляньте можливість поїздки до місцевостей, що знаходяться недалеко від Вашого дому.

✚ Якщо Вам дійсно необхідно здійснити подорож, то виберіть спосіб, що матиме мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище.

✚ Ходіть пішки, користуйтеся велосипедом та громадським транспортом. Від спалювання палива в моторі Вашої машини, відбувається викид CO₂ у середньому 2,5 літрів на літр палива.

✚ Якщо Вам необхідно переміщуватися на машині, по можливості розділіть подорож з ким-небудь і використовуйте економічні автомобілі. Розділіть подорож на

машині з друзями. Викид CO_2 машиною може бути зменшений на 75 % при використанні комбінованого паливно-енергетичного мотора в гібридних автомобілях.

✚ Дорогою до аеропорту чи вокзалу – скористуйтеся громадським транспортом. Порівняно з таксі, маршруткою та особистим транспортним засобом – він більш екологічний, адже зменшує викиди CO_2 та кількість заторів.

✚ Під час подорожі, за можливістю, використовуйте потяг або автобус замість літака. Особливо на дистанції менше 500 км. Коли Ви подорожуєте на відпочинок літаком, Ви сприяєте значним викидам CO_2 , що призводить до змін клімату.

✚ Шукайте прямі перельоти. Під час зльоту та посадки літака вивільняється найбільше вуглецю. Якщо Вам необхідно летіти, купуйте вуглецеві компенсації для компенсування викидів від Вашого польоту та надавайте перевагу авіалініям, які дбають про зменшення «вуглецевого сліду».

✚ Користуйтеся електронними квитками. Ціна створення одного паперового квитка приблизно \$10, а у випадку з електронним квитком витрачається лише \$1. В найближчому майбутньому всі авіакомпанії світу перейдуть на електронні квитки, а поки вибирайте їх самі, якщо у вас є можливість.

✚ Підтримуйте Ваш автомобіль в хорошому стані. Цим можна не тільки продовжити термін його служби, але й значно зменшити рівень забруднення навколишнього середовища. Хороший стан двигуна, чисті повітряні фільтри, накачані шини можуть значно підвищити енергоефективність автомобіля.

✚ За можливості купуйте малолітражні автомобілі чи електрокари.

✚ Надавайте перевагу популярним форматам сталого туризму.

Наприклад таким, де подорожують маршрутами для пересування безмоторним транспортом або пішки.

✚ Шукайте «зелені готелі» у містах, куди подорожуєте (тобто ті, які намагаються заощаджувати природні ресурси, сортують сміття тощо).

✚ Користуйтеся послугами виключно тих операторів та постачальників, що у своїй діяльності дійсно дбають про навколишнє середовище.

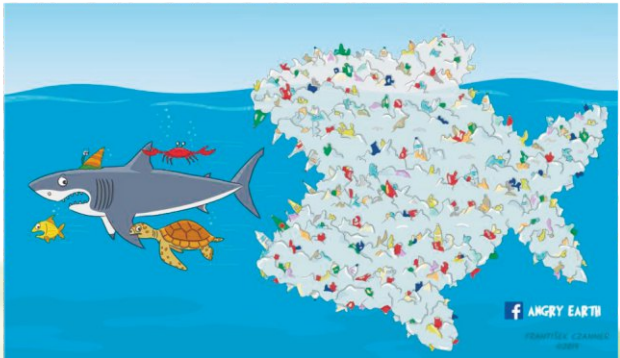
✚ Замість друкованих туристичних карт та брошур – краще використовувати он-лайн путівники для смартфонів.

ЩО РОБИТИ ЗІ СМІТТЯМ, ЩОБ ДОПОМОГТИ ПЛАНЕТІ?

Проблема сміття зараз дуже гостро стоїть як для нашої країни, так і всього світу. Ви, мабуть помітили, що останнім часом відро для сміття у домі просто миттєво заповнюється, і основну частину відходів складають різні упаковки, пластикові вироби, одноразові пакети. А ще, мабуть, чули про пластиковий острів розміром з Австралію, що дрейфує у Тихому океані.

Що ж можемо зробити ми, прості люди, для подолання цієї проблеми? Чи залежить від нас, чи будуть наші діти та онуки жити на чистій Планеті? Так! Наші споживацькі звички та поведження з відходами формують майбутнє Землі. Знайтеся з нашими простими порадами.

✚ **Дотримуйтесь «принципу трьох R»: Reduce (зменшуй споживання), Reuse (використовуй повторно), Recycle (переробляй).**

✚ Вдома необхідно розділяти сміття на два відра: для органічних відходів (жітї та інше) і відходів, які можна буде переробити у подальшому.

✚ Якщо ви проживаєте у приватному будинку або коли відпочиваєте на дачі, компостуйте харчові відходи для отримання добрива. Тварини та бактерії, що живуть у ґрунті, швидко впораються з органічними залишками.

✚ Пластикові сміття перед викиданням в сміттевий бак треба спресувати, щоб зменшити його обсяг: навіть викидати на смітник повітря в пластикових пляшках і банках?

✚ Близько 33% того, що ми викидаємо на звалища, – це упаковка. Намагайтеся не купувати продукти з декількома шарами упаковки, якщо було б достатньо одного. Таким чином, ви підтримаєте виробників, які завдають меншої шкоди навколишньому середовищу.

✚ В магазин зі своїм пакетом. Розумно не купувати нові пакети кожного разу, а використовувати свої. Як відомо, поліетиленові пакети сьогодні є одними з основних забруднювачів в наших містах. Тому, пам'ятайте, навіть один не використаний пакет вже допоможе довкіллю.

Щороку в світі використовується 500 мільярдів пластикових пакетів. Вони не розкладаються і частіше з'являються в океанах, а згодом можуть виявитися у шлунках морських мешканців. Користуйтеся екосумками - це модно і корисно для природи!

Уникайте за можливості пакування у пластик, обирайте матеріали, що розкладаються швидше – папір, картон чи спеціальний розкладний пластик.

Віддавайте на переробку алюміній. На створення 20 алюмінієвих банок з перероблення старих витрачається стільки ж енергії, скільки на створення однієї абсолютно нової.

Купуйте якомога менше зайвих товарів. Якщо річ можна полагодити, не купуйте нову.

Використовуйте речі вдруге, віддайте не потрібні Вам одяг, іграшки чи інші речі знайомим або в дитячі будинки.

Намагайтеся не використовувати одноразовий посуд і пластикові упаковки.

Використовуйте сірники замість запальничок. Запальнички зроблені з пластика і в більшості своїй є одноразовими, тому щорічно на звалищах їх з'являється більше мільярда одиниць. Сірники, зроблені з дерева, в цьому плані менш шкідливі.

Не викидайте сміття де заманеться, особливо на природі! Кидайте сміття тільки в спеціальні контейнери.

Будьте хорошими господарями! Використовуйте туалет та раковини за призначенням, а не як смітник, куди потрапляють відходи. Варто зауважити, що міська каналізаційна система не підходить для утилізації сміття і викидати у неї побутові відходи заборонено!

Наслідуйте модних купор'є і художників – зі сміття можна змайструвати різні прикраси, одяг та інсталяції.

Купуйте вироби з перероблених матеріалів – знаєте, як це модно в Європі?

Навчайте інших правильно поводитися з відходами щоб не засмічувати нашу Планету!

Культура поводження з побутовими відходами:

На сьогодні питання культури поводження з побутовими відходами надзвичайно серйозне. На разі воно має розглядатися на всіх рівнях суспільного життя. Екологічна культура, вихованість населення, починаючи з дитячого віку, містить у собі розуміння необхідності впровадження роздільного збирання твердих

побутових відходів. Адже вирішення проблеми побутових відходів на світовому, державному, обласному, місцевому рівнях починається із свідомості, культури членів сім'ї, жителів будинку, мікрорайону, міста чи іншого населеного пункту, держави в цілому. Тому, тільки з допомогою сім'ї, через наступність і безперервність екологічної освіти і виховання в дошкільних закладах та загальноосвітніх школах наші діти – майбутні жителі нашої молодшої держави – будуть готові до розв'язання глобальних проблем сьогодення – збереження навколишнього середовища від його забруднення.

✚ Приділіть належну увагу вихованню в дітях та інших членах сім'ї свідомого культурного відношення до побутових відходів.

✚ Викидайте відходи тільки у спеціальні контейнери, а не поруч з ними. Адже вірно кажуть: «Чисто не там де прибирають, а там де не сміять!». Погоджуйтесь з цим?

✚ Сортуйте сміття! Виділяйте окремо папір, картон, скло, пластмасу, алюмінієві банки. Якщо у Вас у дворі ще не встановлені контейнери для збирання цих компонентів, здавайте їх на пункти приймання вторинної сировини, або акуратно виставляйте коло дворових контейнерів, звідки їх легко забрати, не ввертаючи увесь контейнер. Адреси розташування пунктів прийому вторинної сировини, розміщені на офіційному веб-порталі міста Кривого Рогу «Криворізький ресурсний центр» у розділі «Каталог ресурсів» - «Малий бізнес» - «Пункти прийому вторинної сировини».

Пам'ятайте!

- ✚ Папір, кинутий Вами, буде лежати і не розкладатися – 2 роки.
- ✚ Консервна банка – 20 років.
- ✚ Поліетиленовий пакет – 200 років.
- ✚ Скло – 1000 років

✚ Використовуйте акумулятори (або блок живлення) замість батарейок. Батарейки і акумулятори вимагають утилізації. У нашому місті є пункти прийому відпрацьованих батарейок, акумуляторів та люмінесцентних ламп. Адреси розташування пунктів прийому відпрацьованих батарейок, акумуляторів та люмінесцентних ламп розміщені на офіційному веб-порталі міста Кривого Рогу «Криворізький ресурсний центр» у розділі «Ресурси Кривого Рогу» - «Промисловість».

будівництво, екологія» - «Екологія» - «Перелік пунктів збору відпрацьованих батарейок та акумуляторів», а також на офіційному веб-сайті виконкому Криворізької міської ради у розділі «Підрозділи виконкому» - «Управління екології» - «Повідомлення» - «Пункти прийому відпрацьованих люмінесцентних ламп».

Пам'ятайте!

♦ Одна пальчикова батарейка забруднює важкими металами 20 м² ґрунту, 400 л води. В лісі це територія існування 2 дерев, 2 кротів, 1 їжака і декілька тисяч дощових черв'яків.

♦ Одна розбита люмінесцентна лампа забруднює парами ртуті близько 50 м³ повітря.

Як правильно поводитися із відсортованим сміттям, яке підлягає вторинній переробці:

➤ Скляні та ПЕТ пляшки необхідно звільнити від вмісту і бажано промити гарячою водою, особливо, якщо вони були наповнені маслянистою рідиною або рідиною, яка містить барвники. Після промивання пляшки варто просушити, зняти з них етикетки, а кришки краще повернути на пляшки. Також, ПЕТ пляшку необхідно розрізати для того, щоб зменшити її обсяг. Ємності з-під побутової хімії

необхідно відокремити від насадок-пульверизаторів.

➤ Картон необхідно очистити від скотчу, розрізати коробки та скласти.

➤ Особливість паперу полягає у тому, що він – відмінна сировина для переробки, але тільки в тому випадку, якщо його не використовували для упаковки рибних виробів та інших продуктів з неприємним запахом. Позбавити папір від сторонніх запахів неможливо ніякими хімічними засобами.

➤ Перед тим, як позбутися старої техніки, переконайтеся, що ви витягли відпрацьовані батарейки.

ЗМЕНШЕННЯ ВИКОРИСТОВУВАННЯ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

Застосування хімічних речовин у побуті має негативний вплив на здоров'я людини. Багато із речовин викликають рак та алергію, а деякі – опіки та отруєння. Крім того, засоби побутової хімії нікуди не зникають: аерозолі потрапляють до дихальних шляхів, миючі засоби – у стічні води; різноманітні добрива та пестициди – у ґрунт. Від багатьох хімічних речовин можна відмовитися, замінивши їх речовинами, безпечними для здоров'я людини.

✚ Прагніть трохи менше використовувати синтетичних чистячих та миючих засобів, оскільки вони забруднюють навколишнє середовище. Напі бабусі чудово мили посуд за допомогою соди, оцту і порошку гірчиці. Вони дешевші і не завдають шкоди природі, у відмінності від більшості сучасних засобів.

✚ Прагніть купувати миючі засоби, що не містять фосфати. Потрапляючи в річки, ставки і озера, ці речовини викликають бурхливе розмноження планктону, вода робиться каламутною – гине більшість мешканців водоймища.

✚ Якщо засмічена труба, ефективнішим і абсолютно безпечнішим засобом, ніж розчинник, є звичайна ручна гумова помпа.

✚ Для підтримки чистоти в туалетах користуйтеся розбавленою оцтовою есенцією і провітрюйте приміщення. У кубиках для унітазів міститься велика кількість отруйних і важко розчинних синтетичних хімічних речовин.

✚ Замість використання отрути або спеціального аерозолу від мух, що містить шкідливі речовини для людини і домашніх тварин, краще користуватися звичною мухобійкою.

✚ Відмовтеся від зайвих засобів побутової хімії, наприклад, засоби для миття підлоги, кондиціонери для білизни, «кнопковий» освіжувач повітря викликають додаткове забруднення.

✚ Прагніть рідше користуватися аерозолями. Вони містять хлорфторвуглеводні (CFC), що руйнують озоновий шар нашої планети.

✚ Прагніть не вживати миючі засоби з позначкою «антибактеріальне». Вони містять протимікробні сполуки, наприклад тріклозан. Виявляється, що від 1 до 12% тріклозана перетворюється в діоксин, який здатний накопичуватися в організмі і дуже довго не виводиться. Наслідки від використання

антибактеріального мила можуть бути катастрофічними: від зниження популяцій річкової живності, збільшення мутацій у риб, аж до зростання числа ракових захворювань у людей, в будинки яких подається перероблена вода з тих водозаборів річок, які лежать нижче за течією від первинних стоків інших міст.

- ✦ Використовуйте латексну фарбу, замість фарби на масляній основі. Від підсихання латексної фарби в повітря надходить набагато менша кількість шкідливих речовин.

- ✦ Використовуйте на садовій ділянці органічні добрива – компост. Уникайте хімічних пестицидів і гербіцидів: потрапляючи в ґрунт і водоймища, вони отруюють все живе. Для домашніх рослин можна використовувати, наприклад, кавову гущу і заварку від чаю.

В МАГАЗИНІ

- ✦ Думайте про те, яку їжу Ви купуєте. Виробництво продуктів у великих господарствах має значний вплив на зміну клімату, а також спричиняє засолення ґрунтів, забруднення води та повітря, зменшення біорізноманіття. Думайте про те, що Ви їсте та де це вироблено.

- ✦ Купуйте товари від місцевих постачальників. Обирайте українського місцевого виробника замість тих, які проїхали тисячі кілометрів від виробника до вашого столу.

- ✦ Будьте поінформованим споживачем. Коли Ви вибираєте продукти, звертайте увагу на написи на етикетках. Вибирайте продукти, що вироблені з дотриманням усіх відповідних стандартів.

- ✦ Купуйте сертифіковані органічні продукти, вирощені без застосування хімічних засобів. Це збереже Ваше здоров'я та не зашкодить навколишньому середовищу.

- ✦ Уважно вибирайте вироби з дерева. Переконайтеся, що вся продукція з деревини, яку Ви купуєте – від стільців для дачі до паперу та конвертів – продається зі спеціальним маркуванням FSC і має відповідний сертифікат. Якщо Ви не можете знайти FSC-сертифіковану продукцію, то зверніться до менеджерів з проханням замовити її.

- ✦ Обирайте продукти «по сезону», а не вирощені в теплицях або привезені з інших країн.

- ✦ Уникайте напівфабрикатів, вони зазвичай містять додаткові харчові хімічні речовини.

✚ Використовуйте еко-сумки.

✚ Пакуйте товари у свою тару (судочки, торбинки), або ж обирайте товар з мінімальним упакованням, бажано таким, котре легко може бути перероблене (паперове, скляне). Адже Вам потрібно лише те, що знаходиться в середині. Зменшення упаковки дозволить одразу вирішити дві проблеми: зменшити кількість сміття на

сміттєзвалищах на 10% та знизити обсяг викидів в атмосферу метану, який спричиняє парниковий ефект.

✚ Складіть список продуктів перед походом до магазину, не дозволяйте рекламі керувати Вашими покупками й не купуйте зайвого. Ремонтуйте прилади та меблі замість того, щоб купувати нові.

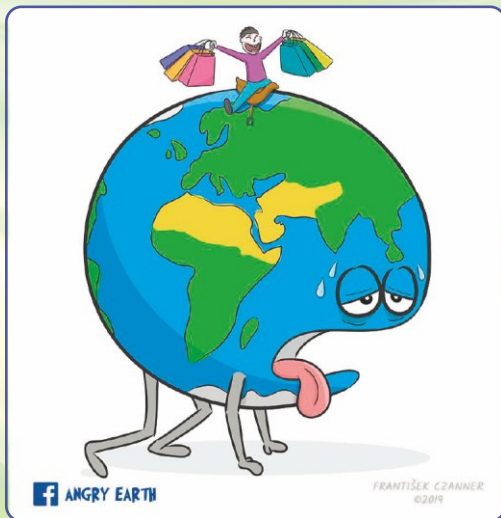
✚ Перед тим як щось купувати – замисліться, чи це вам потрібно! Не викидайте їжу – купуйте стільки, скільки зможете з'їсти.

✚ Купуйте біорозчинні засоби для миття. Вони не містять сполук, що забруднюють воду та ґрунт.

✚ Уникайте покупок одноразових товарів – запальничок, бритв, одноразового посуду і т.д.

✚ Не купуйте виробів з коралів, слонової кістки, черепаших панцирів та інших виробів з екзотичних тварин без підтвердження легальності походження (добування виду не заборонено, вирощено у штучних умовах тощо).

✚ Будьте вимогливими. Якщо певні товари чи продукція з відповідним маркуванням не доступна у Вашому регіоні, тоді замовляйте її. Бізнесмени зважають на запити споживачів. Споживачі можуть визначати асортимент товарів, впливати на нього. Повідомте менеджерів про бажання купувати екологічно-чисту продукцію.

У САДУ ТА НА ГОРОДІ

✚ Не спалюйте суху траву та опале листя на городах та відкритих територіях. Суха трава – не сміття, а безцінне живлення, житловий будинок, притулок, умови для життя, створені самою природою. При випалюванні трави та листя гине уся корисна мікрофлора ґрунту, що призводить до зниження її родючості; знищуються багато комах, їх личинки, лялечки. Крім того: їдкий дим від спалювання трави шкідливий для людей. До того ж в сухій траві часто таїться сміття, небезпечне для спалювання, - пластикові пляшки, пакети. Відбувається забруднення повітря важкими металами.

✚ Переробляйте суху траву, опале листя та відходи на компост. Ви це можете робити самостійно. Компост та перегній підвищують родючість ґрунту та зменшують необхідність використання пестицидів та добрив.

✚ Не використовуйте торф. Торф вибирається зі старовинних болотних угідь, руйнуючи цінні природні екосистеми.

✚ Посадіть дерево. Дерево, посаджене у правильному місці поряд з Вашим домом, створюватиме таку необхідну влітку прохолодну тінь, а Ви заощадите кошти на покупці кондиціонеру. Садіть ті види дерев, що підходять саме для Вашої місцевості.

✚ Бережіть воду. Збирайте дощову воду для поливу.

✚ Знайдіть місце у Вашому саду для куточку дикої природи. Зверніть увагу на ті рослини, що там виростуть.

✚ Поважайте природу. Ніколи не зривайте дикі квіти та рослини.

✚ Не купуйте червонокнижних рослин.

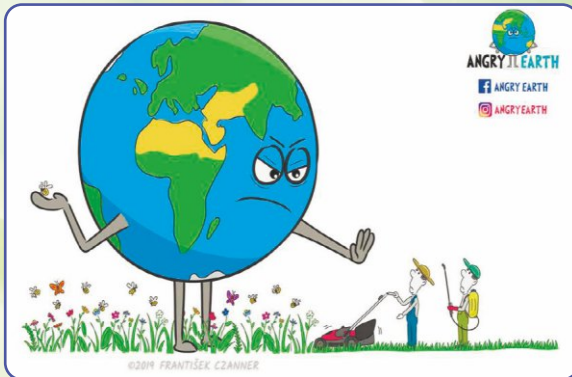
✚ Уважно вибирайте цибулини. Купуйте лише культивовані цибулини.

Зверніться за порадою до Ваших місцевих магазинів та продавців.

✚ Зустрічайте пташок. Птахи їдять попелицю та інших садових паразитів, зменшуючи необхідність в пестицидах.

✚ Використовуйте рослини, що відлякують комах. Деякі трави та квіти: базилік, цибуля, м'ята, календула, хризантеми відлякують паразитів. Посадіть їх поряд з рослинами, які Ви хочете захистити від комах.

✚ Не використовуйте хімічні речовини (пестициди) для обробки. Вони вбивають бджіл. Замість цього використовуйте натуральні продукти. «Якщо на Землі зникнуть бджоли, то через чотири роки зникне і людина. Не буде бджіл - не буде запилення, не буде рослин, не буде тварин, не буде людини», – Альберт Ейнштейн.

✚ Боріться з будяками власноруч. Проривайте будяки вручну замість використання гербіцидів.

✚ На присадибних ділянках та клумбах необхідно виривати амброзію. Виривання рослини з коренем є найефективнішим способом боротьби з даним бур'яном. Не порушуйте правил благоустрою в місті Кривому Розі!

✚ Слід садити посухостійкі сорти рослин, що не потребують багато води. Спробуйте посадити котівник котячий – він схожий на лаванду, проте потребує набагато менше води.

✚ Обережно з хімікатами. Не виливайте на землю та у воду антифриз, мастила чи інші хімікати.

Як правильно робити компост:

➤ Для компостування листя складають у купу шириною 2 м і висотою до 1,7 м. В основу купи вкладають до 25 см шар землі. Кожен з шарів листя не має перебільшувати 30 см. На цю ж купу можна скидати птишиний послід, харчові рештки. Кожен з шарів присипають землею. Протягом літа компост 2-3 рази перелопачують. Компост вважається готовим, якщо перетворився на однорідну темну розсипчасту масу. При літній закладці компост дозріває за 2-3 місяці, при осінній – за 6-8.

➤ Компостування можна проводити в траншеях глибиною до 1 м і шириною 1,5 м. Принцип компостування аналогічний. Траншейне компостування більш зручне з міркувань того, що при ньому компост рівномірно зволожується і не пересихає. Використовувати компост в якості добрива можна вже через рік після закладки. Його корисні властивості зберігатимуться ще 4 роки. Корисне використання компосту в якості прикореневої підкормки дерев і кущів.

Просто будьте екологічно свідомими!

ЗРОБІТЬ ОФІС «ЗЕЛЕНИМ»!

«Зелений офіс» – це певна концепція, що стосується організаційних дій і поведінкових звичок та складається з мотиваційних, технічних і освітніх заходів, покликаних допомагати співробітникам дбайливо ставитися до ресурсів офісу, підвищувати корпоративну культуру та її репутацію.

Основною метою «Зеленого офісу» – є зниження навантаження на навколишнє середовище.

Зелений офіс підходить як великим, так і маленьким офісам, бізнес компаніям, підприємствам, а також громадським та іншим організаціям. Кожна маленька дія має значення, якщо задіяна достатня кількість людей: від використання паперу з обох боків, налаштування комп'ютерів на енергозберігаючий режим, до переробки сміття та вибору більш дружніх до природи варіантів транспорту.

- ✚ Якщо можна, ведіть електронний документообіг.

- ✚ Віддавайте перевагу паперу з вторинної сировини. Частіше користуйтеся опцією двостороннього друку, а документи-чернетки друкуйте на «оборотках». Це вдвічі зменшить витрати паперу. Пропагуйте принцип «Не друкуй зайвого! Читай з екрана». Облаштуйте для непотрібних паперів окрему коробку та щомісяця здавайте макулатуру.

- ✚ Розміщуйте звіти у електронному вигляді, а не друкуйте їх. Це полегшить доступ до них клієнтів. Використовуйте email-розсилки для реклами продукції.

- ✚ Купуйте ноутбуки, адже вони використовують в 5 разів менше енергії ніж десктопи.

- ✚ Люмінесцентні лампи, зламану комп'ютерну та оргтехніку здавайте до спеціалізованих пунктів прийому вторсировини.

- ✚ Для економії електроенергії максимально використовуйте природне освітлення, вимикайте світло у порожніх приміщеннях, купуйте енергозберігаючі лампи та оргтехніку.

- ✚ Не залишайте електроприлади в режимі очікування, вимикайте їх з мережі після закінчення робочого дня, тижня. Режим очікування для комп'ютера доречний, якщо залишати його на кілька хвилин, а не на всю ніч. Невимкнений комп'ютер за ніч споживає енергію, достатню для друку 800 сторінок на лазерному принтері.

- ✚ Проінформуйте своїх колег про можливості збереження довкілля в рамках офісної діяльності та про важливість дотримання правил «Зеленого офісу». Долучайте їх до ресурсозбереження, використовуючи плакати, нагадування, поштові розсилки.

- ✚ Оптимізуйте використання автотранспорту для офісних цілей. Якщо є змога, користуйтеся громадським транспортом. Коли Ви дістаєтесь до офісу на авто, кооперуйтеся з колегами, що мешкають неподалік. Для зниження кількості переїздів, перельотів використовуйте систему дистанційного спілкування (відеоконференції, online-семінари та інші можливості інтернет-спілкування).

Бережіть Планету для наступних поколінь!

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ У ПАРКАХ, СКВЕРАХ

З настанням теплих, сонячних днів парки та сквери міста стають улюбленими місцями для прогулянок та чудового відпочинку. Адже парки міста надають змогу якнайкраще відновити сили та здоров'я після тривалих міських буднів та насолодитись красою чудових краєвидів.

Водночас, знаходячись на відпочинку, не слід забувати, що і на природі існують правила поведінки, яких треба неухильно дотримуватися, аби зберегти природу для подальших незабутніх днів відпочинку.

Відтак, з метою збереження природних ландшафтів закликаємо мешканців та гостей нашого міста використовувати для відпочинку у парках спеціально облаштовані та відведені для цього місця та дотримуватись наступних правил поведінки у парках:

ЯК ЗАХИСТИТИ «червонокнижні первоцвіти»

Що таке «первоцвіти»? Це перші весняні квіти, або «ранньоковітучі рослини». Частина з рослин включена до останнього видання Червоної книги України (2009).

Найчастіше продають такі рослини з Червоної книги

- Підсніжник білосніжний
- Білоцвіт весняний
- Сон лучний
- Шафран Гейфелів

Як захистити

- БУДЬТЕ АКТИВНИМИ**
  - не купуйте червонокнижні рослини
- ДОЛУЧАЙТЕСЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЕКОСВІТНИХ ЗАХОДІВ**
- ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО ВІДПОВІДНИХ ОРГАНІВ**
  - поліція
  - екологічна інспекція

Тел. гарячої лінії: (044) 521 20 38

Вимагайте, щоб відповідні органи склали протокол про порушення. Більше протекція — більше шансів штрафу.

Чому варто захищати

- При неправильному збиранні бракон'єрами рослини не поновлюються
- Внаслідок цього зникають цілі популяції

Фото: Микола Зіжма, Микола Арсеньків

✚ Не ламайте гілки дерев та кущів. Це заважає рослині жити.

✚ Не вирізайте на деревах надписи, типу «Тут був я». Це може призвести до висихання дерева, заселення його паразитами.

✚ Не зривайте квітів, особливо рідкісних первоцвітів – це порушення закону. Хай гарні рослини залишаються в природі! Зірвані рослини швидко загинуть і не дадуть насіння. Не буде насіння - не буде і квітучих рослин.

✚ Не знищуйте неїстівні гриби. Для тварин та комах – це ліки й джерела харчування.

✚ Не смітіть. Після відпочинку використані пластикові пляшки, пакети, консервні банки, скляний посуд, папір заберіть із собою та викиньте у спеціальний контейнер. Хай на місці вашого відпочинку буде чисто – завтра сюди прийдуть інші.

✚ Не розбивайте скляні пляшки, ви самі та інші люди, а також тварини можуть поранитися.

✚ Прибирайте за своїми домашніми улюбленими.

✚ Не руйнуйте мурашників – вони лісові «санітари».

✚ Не ловіть диких тварин і не забирайте їх із собою додому. В неволі тварини можуть загинути.

✚ Не чіпайте плазунів (змій, ящірок). Вони – невід’ємна, важлива складова природного середовища. Крім того, вони можуть становити загрозу для вашого життя. Краще обійдіть їх стороною.

✚ Не ловіть метеликів. Вони прикрашають природу і опилкують рослини. Пам’ятайте: метелика згубити легко: досить потримати його в руці – і з його крилець опадуть луски, він не зможе більше літати.

✚ Не руйнуйте пташиних гнізд.

✚ Не беріть у руки пташині яйця, пташенят,

звірят: людський запах відлякує дорослих диких тварин, позбавляє малят батьківської опіки, вони стають легкою здобиччю для хижаків.

✚ Щорічно у період масового розмноження диких тварин, з 1 квітня до 15 червня, забороняється проведення робіт та заходів, які є джерелом підвищеного шуму та неспокою (стрільба, проведення вибухових робіт, фесрверків, санітарних рубок лісу, проведення ралі та інших змагань на транспортних засобах). Тому кричати, голосно співати, вмикати гучну музику на природі не бажано, а в цей період заборонено ст. 39 Закону України «Про тваринний світ».

✚ Дотримуйтесь загальноприйнятих норм поведінки у парках і скверах. Не завдавайте ушкоджень художньому оформленню парку, будівлям, спорудам, атракціонам, які там розміщені.

✚ Не розводьте вогнищ. Відпочивайте лише у спеціально відведених зонах відпочинку.

✚ Не підпалюйте суху траву.

✚ Не кидайте непогашені сірники або недопалки.

✚ Не заїжджайте безпосередньо на газони транспортними засобами.

✚ Не залишайте на сонці пусті пляшки, залишки скла та сміття, які легко загораються і можуть спричинити пожежу

Ставлення до довкілля – це показник цивілізованості і людяності нації. Тому, не забуваємо, що охороняючи і захищаючи рідну природу, братів наших менших, ми захищаємо й себе і свою країну! Усі звірі та рослини потрібні – кожен із них робить свою корисну справу.

У скверах, парках та лісі можна:

- охороняти рідкісні рослини;
- обгороджувати мурашники;
- підгодовувати птахів;
- прибирати місце відпочинку;
- спостерігати за тваринами.

ВМИКАЙМО ЕКОМИСЛЕННЯ

Перейти на «зелений» стиль життя – означає перетворитися з середньо статистичного споживача в людину, яка несе відповідальність за свої споживчі звички перед природою.

Сучасна модель споживання знищує дику природу, перетворює світ у велику пустелю, змінює клімат, і несе лише негативні наслідки як для Землі в цілому, так і для людства окремо. Продовження такої поведінки людини без міркувань про «завтра» позбавляє природу майбутнього та веде до руйнування планети – єдиної рідної домівки людства у всесвіті. Ось чому кожен з нас повинен замисловитися про свій внесок у справу збереження природи і робити певні дії в цьому напрямку.

Екологічний стиль життя орієнтований на збереження природи. Стереотипно вважати, що життя в екологічному стилі потребує великих чи «надвеликих» зусиль: насправді для цього не обов'язково встановлювати дорогі сонячні панелі чи відмовлятися від використання води в будинку, можна просто вести більш «зелений» спосіб життя, користуючись іншими способами та методами.

Спершу вироблення екологічних звичок та поведінки потребуватиме певних зусиль, але, напрацювавши їх, ви з подивом будете згадувати свій колишній спосіб життя. Просто будьте екологічно свідомими! Підтримуйте екологічні традиції!

Будьте більш уважні до природи, підкажіть друзям і знайомим, як кожен може поліпшити навколишнє середовище.

У щоденному житті прагніть дотримувати екологічного підходу в організації свого житла, в плануванні покупок, в подорожах та на відпочинку. Перш ніж зробити щось, подумайте про те, який екологічний слід залишиться в природі від ваших дій.

Наша планета – є нашою домівкою. Тому берегти її – обов'язок кожного громадянина. Кожна людина повинна відчувати власну відповідальність в цій справі.

Кожен мешканець міста повинен знати, поважати і відстоювати права людини, у своїй діяльності повинен керуватися Конституцією України, законами та іншими актами законодавства України, нормами міжнародного права з питань захисту довкілля, знати ці документи. Разом з тим, багато проблем мають врегулюватись на моральних засадах. Неможливо мати укази чи закони на всі випадки життя, зокрема, щоб бережливо ставитись до землі та не кидати недопалки чи сміття, де заманеться.

Тепер Ви знаєте відповідь на питання, чому треба берегти природу. Все це для того, щоб людина могла жити на Землі і що потрібно робити, щоб захистити нашу планету.

